

Dr. Kőváry László
(1819—1907).

Erdély s Magyarország történelmének írója, a magyar történelemírás egyik mestere elhunyt.

A XIX. százhoz tartozott, melyben a tárgyias történelemírás nagyot haladt; ahhoz az iskolához, melynek pártokon felülemelkedett álláspontjában leginkább juthat ama tétel igazsága érvényre, hogy: „a történelem a világ ítélőszéke”.

És ő ez areopagon méltó fényes felruházásban jelenik meg: erős elemző és alkotó erő, kiváló értelmi tehetség és formaszépség, a mit a történelemírás magas feladataira hoz és a jeles műveknek egész sorozata, a mit több évtizre terjedő folytonos munkásságból nemzetének hátra hagy.

Erdély történelmét mivel először, de munkásságára a koronát „Magyarország története a nemzetközi helyzet szempontjából“ című művével teszi fel.

Folyóiratunkban a nevezetesebb unitarius családokat örökíti. Műveit tartalmukért és festői leírásaiért olvasni fogják.

S nevét lapjára jegyzi a XIX. száz magyar irodalom történelme.

PÉTERFI D.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

A tordai gymnázium története. Irta e 400 lapra terjedő nagy könyvet a gymnázium igazgatója, *Varga Dénes*; kiadta szép nyomással, csinos és gondos külsővel Fodor Domokos hitrokonunk az ő tordai sajtóján. A könyvet mindjárt elől az iskola legujabb képe díszíti. Belől is több illusztrációja van.

A szerző előszavából megtudjuk a tiz évnél több gyűjtéssel előállított könyv keletkeztének történetét, melynek fő érdeme Varga igazgatót s mellette Fodort, az áldozatkész kiadót illeti és dicséri. A tordai gymnázium és ekklézsia büszke lehet a szép sikerre, melylyel a hazai művelődés előmozdítására negydfél száz éven át tett fáradhatatlan működését minden jóért nemesen áldozni tudó munkás fiai most sok időre megörökítették.

Sok helyet foglalna el a könyv gazdag beltartalmát itt részletesen ismertetni. Az érdeklődőt magára a jó magyar stilussal irt gondos előadásra utasítjuk. Az első lapokon az iskola legrégebbi multját, 9—66. oldalon a sokszor megújult építkezéseket, további száz lapon az iskola vezetését, oktatóit és tanulóit, azután a világi és egyházi hatóság gondos felügyeletét s gyakran ismétlődő áldozatkészségét ismerjük meg a mult emlékeinek leggondosabb felkutatása után irt munkából.

Hogy apró hiányokat s egy-két kisebb tévedést találhatunk benne, az igen természetes. Egy emberélet sem volna elégséges a történelem s különösen a műveltségtörténet terén tökéletes művet alkotni.

Legfeltünőbb része Varga könyvének az alapítványok és adományok gondos felsorolása. Mily nagylelkűek voltak a tordai és aranyosszéki hitrokonok a tanítók és tanítványok fölsegelésében és megjutalmazásában s az iskola-épületek sokszori helyreállításában a háborus, ellenséges pusztító viharok idején . . . Feltünő az alapítók, segélyezők között az asszonyok diszes sora, kik a XVI. századtól kezdve jóságos anyái voltak az iskola szegény diákjainak.